

Sajtószabadság-index 2013

Mérték Médiaelemző Műhely

2014.01.28.

TARTALOM

Az elemzésről.....	4
A kutatás célja.....	4
Módszertan	4
Legfontosabb megállapításaink	6
Lakosság.....	6
Újságírók.....	6
Médiamednedserek	7
1. Sajtószabadság-index.....	8
1.1. Újságírók.....	9
1.2. Médiamednedserek.....	10
1.3. Lakosság	10
2. A sajtószabadság érvényesülésének szempontjai	11
2.1. Újságírók.....	12
2.2 Médiamednedserek.....	13
2.3. A vélemények összevetése.....	13
3. A változások megítélése.....	14
3.1. Újságírók.....	15
3.2. Médiamednedserek.....	15
3.3. Lakosság	15
3.4. Vélemények összevetése	16
4. A médiára nehezedő politikai és gazdasági nyomás.....	16
4.1. Újságírók.....	17
4.1.1. A nyomásgyakorlás eszközei.....	18
4.1.2. A nyomásgyakorlás forrásai	19
4.1.3. Személyes tapasztalat.....	20
4.2. Médiamednedserek.....	21
4.2.1. A nyomásgyakorlás eszközei.....	22
4.2.2. A nyomásgyakorlás forrásai	22
4.3. Lakosság	23
4.4. Vélemények összevetése	24
5. Médiaszabályozás.....	24
5.1. Újságírók.....	25

5.2. Médiamenedzserek.....	26
5.3. Lakosság.....	26
5.4. Vélemények összevetése.....	27
6. A média pluralizmusa.....	27
7. Újságírói hivatás.....	28
7.1. Öncenzúra.....	28
7.2. Hivatástudat, hivatásszeretet.....	29

AZ ELEMZÉSRŐL

A kutatás célja

A Mérték Médiaelemző Műhely arra vállalkozott, hogy felmérje és értékelje a hazai sajtószabadság helyzetének alakulását. Először 2012-ben készítettük el a sajtószabadság-indexet, amely három párhuzamos kutatás eredményeiből állt össze. Három populációt vizsgáltunk, újságírókat, médiamenedzsereket (médiatulajdonosok, médiavállalkozások vezetői, illetve a médiavállalkozások menedzsmentje) illetve egy országos reprezentatív minta keretében a lakosság sajtószabadságról alkotott véleményét mértük fel. Kutatásaink során arra voltunk kíváncsiak, hogy hogyan vélekedik a három csoport a sajtószabadság állapotáról, a hazai média működési mechanizmusairól, a sajtóra nehezedő politikai és gazdasági nyomásgyakorlás jellegéről, illetve vizsgáltuk az újságírói hivatás társadalmi szerepét, valamint az öncenzúra jelenségét.

Kutatásunkat 2013-ban mindhárom csoport tekintetében megismételtük, a következőkben a 2012-ben és a 2013-ban felvett adatok összehasonlító elemzését adjuk közre. A médiamenedzserekről készült kutatás részletes elemzését a Publicus Intézet készítette el.¹ Elemzésünk menedzserekre vonatkozó megállapítása a Publicus Intézet tanulmányán alapulnak.

Módszertan

Kutatásaink során arra törekedtünk, hogy a sajtószabadság érvényesüléséről, illetve média működési mechanizmusairól átfogó képet kapjunk. Az újságírók és a médiamenedzserek kérdései szakmai jellegűek voltak, a lakosság esetében pedig olyan kérdéseket tettünk fel, amelyek nem igényeltek külön szakértelmet, vagy újságírói szakmai tapasztalatot, így a kérdések száma itt volt a legkevesebb.

A lakossági kérdőív reprezentatív mintán készült, míg az újságírói és a médiamenedzserei minta nem. Az újságírói adatfelvételt a Mérték Médiaelemző Műhely, a médiamenedzserekre vonatkozó kutatást a Publicus Intézet, a lakossági felmérést pedig a Medián Közvélemény-és Piackutató Intézet végezte. A lakossági minta 2013 júliusában került felvételre, 1200 fős reprezentatív mintán. A médiamenedzserekre vonatkozó kutatás 2013 novemberében történt, és mindösszesen 46 menedzser válaszolt kérdéseinkre.

Az újságírók közül igyekeztünk minél szélesebb kört elérni, a nyomtatott, illetve az online sajtó, valamint a rádiók és a televízió csatornák, illetve a közszolgálati médiumok részre is megküldtük az online kérdőívet, törekedve arra, hogy baloldal közeli és jobboldal közeli médiumok egyaránt szerepeljenek a mintában. Alapvetően a hírsajtót kívántuk lefedni, így a bulvársajtó kimaradt a mintából. A kérdőívet a válaszadók anonim módon töltötték ki, ennek következtében nem tudjuk, hogy pontosan mely médiumoktól, milyen arányban válaszoltak. Az online kérdőívet 192 újságíró töltötte ki. Az újságírói mintában 56% volt az újságírók aránya, 41% a szerkesztőké, 0,5% a menedzsereké és 2% a tulajdonosoké. A válaszadók majd háromnegyede (72%) budapesti lakos, 12%-uk megyeszékhelyen, 12%-uk pedig vidéki városban él. A mintában

¹ Az elemzést közzétesszük a Mérték honlapján (<http://mertek.eu>).

szereplők elsöprő többsége (90%) főiskolai, vagy egyetemi diplomával rendelkezik. A válaszadó újságírók többsége (41%) az online médiában dolgozik, 33%-uk a nyomtatott sajtóban, 11%-uk a kereskedelmi televíziókban, 5 %-uk a közszolgálati rádióban, 3%-uk a kereskedelmi, illetve a közszolgálati rádiókban, 2%-uk pedig a közszolgálati televízióban. A kérdőívet 2013 októberében között kérdeztük le. A válaszadási hajlandóság önmagában is érdekesnek mondható, úgy tűnik, hogy a nyomtatott és az online sajtó újságírói nyitottabbak az attitűdkutatásra, mint a televíziós, vagy rádiós újságírók.

Az elemzésben mérleg-indexet alkalmazunk azért, hogy számszerűsítve mutassuk be a vélemények alakulását. A mérleg-index úgy készült, hogy azoknál a kérdéseknél, ahol egy-egy állítás fontosságára voltunk kíváncsiak ott az egyáltalán nem fontos -100 pontot, a nem fontos - 50 pontot, a fontos +50 pont, a nagyon fontos +100 pontot ért. Ahol pedig a változásra kérdeztünk rá, ott a romlott -100 pontot, a nem változott 0 pontot, a javult +100 pontot ért.

Elemzésünket témákra osztva készítettük el, minden fejezet egy témát dolgoz fel, minden fejezetben külön tárgyaljuk az egyes csoportok válaszainak alakulását, majd a fejezet végén összevetjük a csoportok véleményét.

Az anyaggal kapcsolatos visszajelzéseiket, észrevételeiket, kérdéseiket küldhetik Navratil Szonja részére, a navratil.szonja@mertek.eu címen, valamint közzétehetik a Mérték honlapján és Facebook-oldalán.

LEGFONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAINK

Amíg a lakosság véleménye alapvetően változatlan a sajtószabadság és a média működését tekintve, addig az újságírók és a médiamedzserek véleménye ellentétes irányba változott, még ha a változás nem is szignifikáns. Az újságírók inkább rosszabbnak látják a média helyzetét, mint 2012-ben, a médiamedzserek inkább jobbnak.

Lakosság

A közönség az egytől tízes skálán a sajtószabadság állapotát csakúgy, mint 2012-ben a közepesnél egy kicsit rosszabbnak (4,6) ítélte meg. A lakossági vélemények alakulásának két legfontosabb jellemzője a változatlanság, illetve az, hogy a pártpreferencia kiemelt szerepet játszik a sajtószabadság megítélésében. Az eltelt egy évben sem a sajtószabadság, sem a politikai és gazdasági nyomásgyakorlás mértékének percepciója nem változott. A vélemények alakulásának legerősebb magyarázó tényezője ezekben a kérdésekben is a pártpreferencia, azaz a válaszokat az befolyásolja legnagyobb erővel, hogy a válaszadó inkább a kormánypártokra, vagy inkább a legnagyobb ellenzéki pártra szavazna. Arra nem találtunk viszont magyarázatot, hogy a lakosság miért érzékeli, ha csak egy kicsivel is, de jobbnak az újságírói munka megbecsültségét, vagy a közszolgálati médiaszolgáltatás minőségét.

Újságírók

Az újságírói vélemények alakulásának legerősebb jellemzője, hogy majdnem minden kérdésben rosszabbnak látják a helyzetet, mint 2012-ben. A változás ugyan egyik dimenzióban sem jelentős, de szinte egyenletes mértékű. A sajtószabadság állapotát közepesnél egy kicsit rosszabbnak látják (4,3), a 0,5 pontos romlás nem szignifikáns mértékű. A sajtószabadság érvényesülésének szempontjai között ugyan továbbra is a politikai függetlenség a legfontosabb, azonban a szakmai függetlenség is egyre fontosabbá válik, hiszen az erős újságírói szakmai szervezetek jelentősége 20 ponttal növekedett. Úgy tűnik, hogy az újságírók érzékelik a lágy cenzúra jelenségét, mivel a sajtószabadság megítélésben a média és a politikai pártok közötti közvetlen összefonódás 10 pontot veszített a jelentőségéből, az állami reklámpénzek átlátható elköltése került viszont az első helyre. „Lágy cenzúra alatt azt értjük, amikor a kormánypártok az állami hirdetések baráti médiaszerkesztőségek támogatására használják fel, főként olyanokéra, amelyek élén kormányközeli üzletemberek állnak”.²

Az újságírók szerint a gazdasági nyomásgyakorlás mértéke is emelkedett valamelyest, a politikai nyomásgyakorlás mértéke viszont 15 százalékponttal nőtt, 2013-ban már 48%-ra nőtt azok aránya, akik olyan erősnek vélték a politikai nyomást, hogy az már korlátozza a sajtószabadság érvényesülését.

Többen alkalmaztak öncenzúrát is, 2012-ben még a válaszadó újságíróknak „csak” 22%-a válaszolta, hogy újságírói munkája során már elhallgatott, vagy elferdített politikai, gazdasági tény, addig ez az arány 2013-ban már 34% volt.

² Mérték Médiaelemző Műhely: Szelíden foglyul ejteni, Öncenzúra és az állam szerepe a magyar médiában, megjelenés alatt.

Médiamenedzserek

A menedzserek véleménye is csak kis mértékben változott 2012 óta, a változás ellenben pozitív irányú. A sajtószabadság állapotát inkább jónak (6,2) értékelik, a sajtószabadság érvényesülésének legfontosabb dimenziója pedig az újságírók véleményével párhuzamosan a politikai függetlenség. Ugyanakkor a menedzserek szerint csökkent a médiára nehezedő politikai és gazdasági nyomásgyakorlás mértéke 2012 óta. 2012-ben a médiamenedzserek 37%-a vélte úgy, hogy a magyarországi médiában akkora a politikai nyomásgyakorlás, hogy az már korlátozza a sajtószabadságot. A 2013-ban megkérdezettek körében viszont „csak” 26 % ez az arány.

1. SAJTÓSZABADSÁG-INDEX

Mindhárom csoport esetében azt kérdeztük, hogy milyen a sajtószabadság helyzete jelenleg, a válaszokat egytől tízes skálán értékeltük.

A sajtószabadság helyzete a médiamenedzserek szerint inkább jónak mondható, hiszen ők az egytől tízes skálán átlagosan 6,2-re értékelték 2013-ban a sajtószabadság állapotát. Ezzel szemben a lakosság (4,6), valamint az újságírók (4,3) véleménye egy kicsivel a középérték alatt maradt.

Az eltelt egy évben érdekes módon a három vizsgált csoportban háromféle módon alakult a sajtószabadság megítélése. A lakosság véleményében nem történt változás, a médiamenedzserek véleménye szerint javult, az újságírók értékelésében pedig romlott a sajtószabadság helyzete 2012 óta. A vélemények eltérő alakulása az egyes mintákban különböző okokra vezethető vissza.

Sajtószabadság-index (1-10-es skála)

	2012	2013	Változás
Lakosság	4,6	4,6	Nem változott
Újságírók	4,8	4,3	Romlott
Médiamenedzserek	5,4	6,2	Javult

A lakosság megítélése változatlan, viszont úgy tűnik, hogy továbbra is a pártpreferencia befolyásolja leginkább a vélemények alakulását.

A médiamenedzserek esetében a javulás talán annak tulajdonítható, hogy kevesebben érzékeltek politikai nyomásgyakorlást, függőséget a politikától, így a sajtószabadság állapotát is jobbnak ítélték, mint 2012-ben. Ezt a feltételezést támaszthatja alá, hogy 19 százalékponttal csökkent azok aránya, akik úgy vélték, hogy munkahelyük pénzügyi háttere függ a mindenkori politikától, és 11 százalékponttal csökkent azok aránya, akik szerint a politikai nyomásgyakorlás olyan erős, hogy az már korlátozza sajtószabadságot. Érdekes adat, hogy míg az újságírói mintában a lakóhely egyáltalán nem befolyásolja a sajtószabadság megítélését, addig a médiamenedzserek esetében szignifikáns eltérést tapasztaltunk a vidéki és a fővárosi válaszadók véleménye között. A fővárosi médiamenedzserek átlagosan 4,7-re értékelték a sajtószabadság helyzetét, míg a vidékiek 6,2-re.

Az újságírók véleményének negatív irányát feltételezésünk szerint a politikai és gazdasági nyomásgyakorlással kapcsolatos vélelmek és tapasztalatok okozhatják. A média politikától és gazdaságtól való függőségét, ha nem is jelentős mértékben, de erősebbnek értékelték a megkérdezett újságírók 2013-ban. Az adatokból az látható, hogy a sajtószabadság állapotának értékei és a médiára gyakorolt politikai és gazdasági nyomásgyakorlás mértékének percepciója szorosan összefügg egymással. Akik úgy érzik, hogy nagy a politikai, vagy a gazdasági nyomásgyakorlás mértéke, az átlagnál is rosszabbra értékelték a sajtószabadság helyzetét, azok

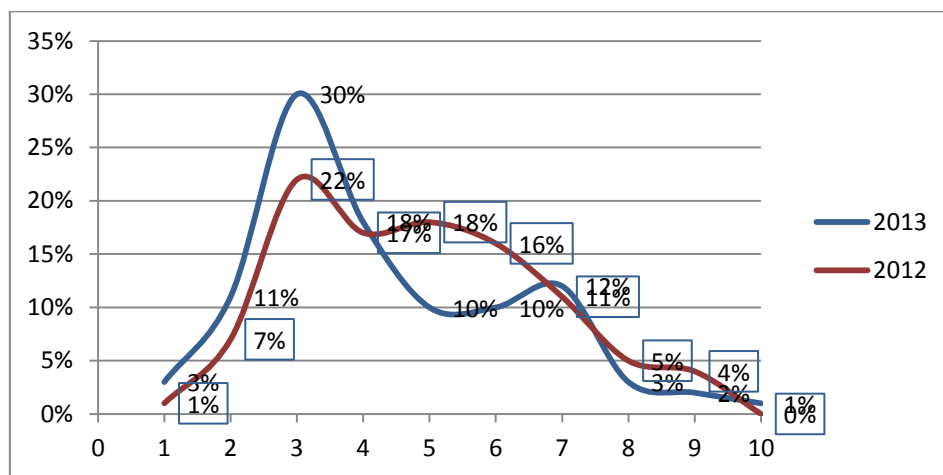
pedig, akik úgy vélték, hogy a nyomásgyakorlás gyenge erejű, azok az átlagnál jobbnak látták a sajtószabadság állapotát. Ugyanakkor az adatokból is látható, hogy az újságírók véleménye szerint sok kérdésben romlott a média helyzete, valamint az öncenzúrát alkalmazó újságírók aránya is emelkedett az eltelt egy évben.

Arra a kérdésre nem találtunk egyértelmű választ, hogy miért tér el a menedzserek és az újságírók megítélése a médiát érő nyomásgyakorlásban, és hogy ennek következtében miért érzékelik másként a sajtószabadság helyzetét.

1.1. Újságírók

A sajtószabadság állapota nem szignifikáns mértékben, de romlott az újságírók szerint. A változás azonban már jelentősebbnek tűnik, ha az index eloszlását vizsgáljuk. A 3-as értéknél látható egy nagyobb ugrás: míg 2012-ben a megkérdezett újságírók 22%-a adott 3-as értéket a sajtószabadság állapotára, addig 2013-ban már 30%. A közepes, vagy annál eggyel jobb értékelések mértéke pedig jelentősen esett a válaszadók körében, az előbbi esetben 18%-ról 10%-ra, az utóbbiban 16%-ról 10%-ra. Növekedett tehát azok aránya, akik a sajtószabadság állapotát inkább rossznak, és csökkent azok aránya, akik kifejezetten jónak értékelik.

Az újságírói sajtószabadság-index megoszlásai

A két legnagyobb mintabeli csoport az online és a nyomtatott sajtóban dolgozó újságírók egyformán értékelték a sajtószabadság helyzetét, hiszen mindkét csoport átlaga 4,3 volt. A kereskedelmi televízió újságírói egy kicsit jobbnak látták a helyzetet, ők átlagosan 4,9-es értéket adtak. A többi csoport, mint például a közszolgálati televízió és rádió újságírói olyan kevesen szerepelnek a mintában, hogy az ő véleményük nem hasonlítható össze a többi csoportéval.

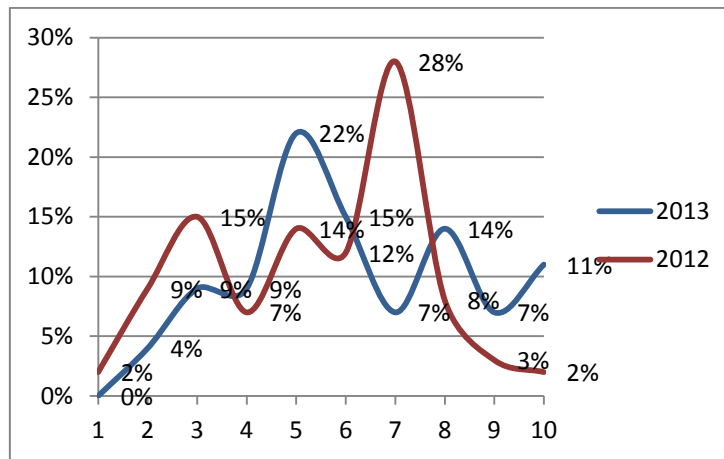
A sajtószabadság megítélésében jelentős szerepet játszik, hogy milyen erősnek érzékeli a válaszadó újságíró a médiára gyakorolt politikai és gazdasági nyomásgyakorlás mértékét. Minél erősebb a nyomásgyakorlás percepciója, annál rosszabbnak látják a sajtószabadság helyzetét az újságírók. Azok, akik szerint nagyon erős a politikai nyomásgyakorlás átlagosan csak 3,7-re, akik szerint pedig a gazdasági nyomásgyakorlás nagyon erős, csak 3,6-ra értékelték a sajtószabadság helyzetét 2013-ban. Akik úgy vélték, hogy a munkahelyük pénzügyi háttere nagyon erősen függ a

mindenkori politikai hatalomtól, átlagosan azok is 3,7-es értéket adtak a sajtószabadság állapotára.

1.2. Médiamenedzserek

A menedzserek szerint a sajtószabadság helyzete 2013-ban közelít a jóhoz, hiszen az egytől tízes skálán 6,2-re értékelték. Véleményük szerint az eltelt egy évben bár nem szignifikánsan, de javult a sajtószabadság hazánkban, hiszen 0,8 pontos emelkedés történt. A menedzserek véleménye polarizált, a megoszlás alapján annyi bizonyos, hogy egy év alatt 33%-ról 22%-ra esett azoknak az aránya, akik közepesnél rosszabbra értékelték a sajtószabadság állapotát. Viszont 13%-ról 32%-ra nőtt azoknak az aránya, akik kifejezetten jónak (8-10-es értékek között) értékelték a sajtószabadságot.

Médiamenedzserek sajtószabadság-indexének megoszlásai

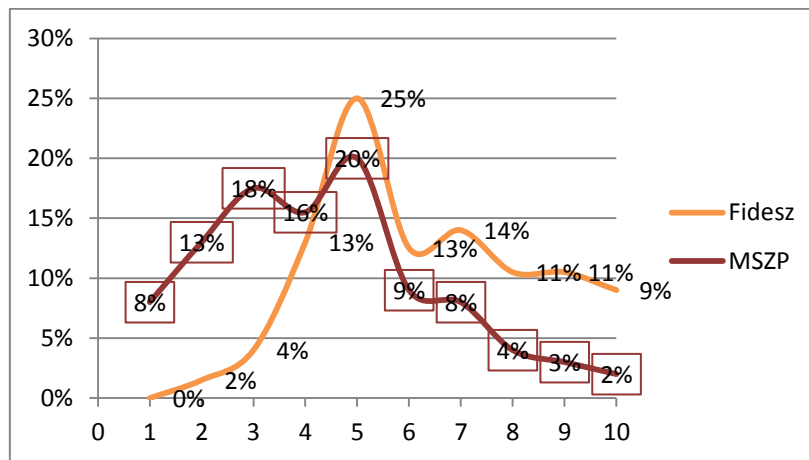

1.3. Lakosság

A lakosság véleménye változatlan 2012 óta: a válaszadók most is a közepesnél egy kicsivel rosszabbra (4,6) értékelték a sajtószabadság állapotát. A sajtószabadság megítélését két tényező befolyásolja érdemben, az egyik a média és a politika összefonódásáról alkotott vélemény, a másik pedig a pártpreferencia. Sem a lakóhely, sem az életkor, sem az iskolai végzettség nem mutat azonban szoros összefüggést azzal, hogy hogyan látja a közönség a sajtószabadság helyzetét.

Jelentős eltérést tapasztaltunk a vélemények alakulásában attól függően, hogy romlott, vagy javult a média és a politika összefonódásának mértéke. Akik szerint romlott a helyzet és nőtt a politikai befolyás, a sajtószabadság helyzetét átlagosan csak 3,4-re értékelték, ők tehát inkább rossznak látják a helyzetet. Akik szerint viszont javult a média és a politika összefonódásának mértéke, 6,8-ra értékelték a sajtószabadság állapotát, ez a csoport tehát inkább jónak látja a helyzetet.

Lakossági sajtószabadság-index megoszlása pártpreferencia szerint (2013)

A fenti ábra a kormánypártok és a legnagyobb ellenzéki párt szavazóinak sajtószabadságról alkotott véleményeinek eloszlását mutatja. Jelentős a különbség a két párt szavazóinak véleménye között, hiszen a Fidesz szavazói táborának 19%-a értékelte 5-nél rosszabbra a sajtószabadságot, ez az arány az MSZP szavazói között 55% volt. A különbséget a két szavazótábor sajtószabadság-indexének átlagértékei is mutatják, a Fidesz szavazók esetében ez az érték 6,1, az MSZP szavazók esetében pedig 4,3 volt. Nemcsak a sajtószabadság társadalmi megítélése nem változott 2012 óta, hanem a két párt szavazótáborának véleménye sem, hiszen az arányok (Fidesz szavazók átlagosan 6-os értéket adtak 2012-ben, az MSZP szavazói pedig 4,3-at) ugyanezek voltak akkor is.

2. A SAJTÓSZABADSÁG ÉRVÉNYESÜLÉSÉNEK SZEMPONTJAI

A következőben az vizsgáltuk, mely szempontok milyen erővel befolyásolják a sajtószabadság megítélését. Arra voltunk kíváncsiak tehát, hogy a médiamenedzserek illetve az újságírók számára milyen fontossággal bírnak az egyes szempontok, melyek a leginkább meghatározóak, és melyek a legkevésbé azok. Az elemzésben mérleg-indexet alkalmazunk azért, hogy számszerűsítve mutassuk be a vélemények alakulását.

**Ön szerint az alábbiak közül mi szükséges a sajtószabadsághoz?
(egyáltalán nem fontos=-100 pont, nem fontos=-50 pont, fontos=+50 pont, nagyon fontos=+100 pont)**

	Újságírók			Médiamenedzserek		
	2012 mérleg	2013 mérleg	Változás	2012 mérleg	2013 mérleg	Változás
az állami reklámpénzek és támogatások elosztása a	*	83 pont	*		80 pont	

médiapiacra átlátható						
a médiához nem kizárólag politikai pártok jelöltjeiből áll	83 pont	79 pont	-4	75 pont	60 pont	-15
a közszereplők szabadon, jogi fenyegetettség nélkül bírálhatók	*	78 pont	*		68 pont	
a nyomtatott és online sajtótermékek felett csak a független bíróság gyakorolhat felügyeletet, más szerv nem	80 pont	77 pont	-3	51 pont	43 pont	-8
a médiatulajdonosok és a politikai pártok között nincs összefonódás	82 pont	72 pont	-10	67 pont	73 pont	+6
a szerkesztőség munkáját etikai kódex szabályozza, amelynek része a tulajdonos, a menedzsment és a szerkesztőség kapcsolatának rendezése	73 pont	69 pont	-4	66 pont	58 pont	-8
erős újságírói szakmai szervezetek képviselik az újságírókat	47 pont	67 pont	+20	60 pont	46 pont	-14
a szabályozásban jelentős szerepe van az önszabályozásnak	56 pont	60 pont	+4	62 pont	40 pont	-22
közpénzből finanszírozott közszolgálati műsorszolgáltatás működik	28 pont	39 pont	+11	42 pont	38 pont	-4
az újságíróknak érdemi beleszólása van a főszerkesztő megválasztásába	26 pont	36 pont	+10	19 pont	8 pont	-11
a médiatermékek inkább magyar tulajdonban vannak	-48 pont	-47 pont	+1	-3 pont	9 pont	+12

2.1. Újságírók

Bár a sajtószabadságot befolyásoló szempontok fontossági sorrendje érdemben nem változott, mégis azt mondhatjuk, hogy bizonyos mértékig módosultak a vélemények. A politika és a média viszonyrendszere, ha nem is szignifikánsan, de veszített a jelentőségéből, a szakmai függetlenség

pedig fontosabbá vált. Két új szempontot került a kérdések közé. Az állami reklámpénzek és támogatások átlátható elosztásának feltétele, rögtön az első, legfontosabb helyre került a sajtószabadság érvényesülésének rangsorában. A másik új szempontot, a közszereplők szabad bírálhatóságát szintén alapvető fontosságúnak értékelték az újságírók, mivel a harmadik helyre került.

Az adatok továbbra is azt mutatják, hogy a sajtó politikától való függetlensége a legfontosabb eleme a sajtószabadságnak. Az első négy helyen olyan feltételek állnak, amelyek a sajtó függetlenségének biztosítékai, és amelyek közé a politikai és gazdasági közszereplők szabad bírálhatósága is besorolható.

A média és a politika kapcsolatában egyfajta változásnak lehetünk tanúi, ez talán a lágy cenzúra jelenségével magyarázható. Az a tény, hogy a média és a politikai pártok közötti közvetlen összefonódás 10 pontot veszített a jelentőségéből, az állami reklámpénzek átlátható elköltése került viszont az első helyre, arra enged következtetni, hogy az újságírók észlelik a lágy cenzúra jelenségét.

Úgy tűnik, hogy 2012-höz képest az újságírók egyre fontosabbnak vélik a szakmai függetlenséget, 20 ponttal nőtt ugyanis az újságírói szakmai szervezetek képviselőinek jelentősége a 2012-es adatokhoz viszonyítva. Ugyancsak jelentős mértékben 10 ponttal növekedett annak a jelentősége, hogy az újságíróknak legyen beleszólása a főszerkesztő megválasztásába, és ha csak kis mértékben is, de az önszabályozásnak is nőtt a szerepe. Ezzel szemben viszont az etikai kódex, amely szintén a szakmai függetlenség egyik tényezője, bár nem jelentős mértékben, de veszített a fontosságából. Valószínűleg az újságírók úgy reagálnak a külső környezetre, annak hatásaira, hogy úgy érzik, csak a saját szakmai integritásukban bízhatnak, ez okozhatta a szakmai függetlenség jelentőségének növekedését.

2.2 Médiamenedzserek

A menedzserek szerint a sajtószabadság alakulásában továbbra is a politikai függetlenségnek van a legnagyobb jelentősége. Ugyan valamennyi, a kutatásban felsorolt feltételt fontosnak tartják a sajtószabadság érvényesülése szempontjából, hiszen az értékek minden esetben pozitívak, mégis az látszik az adatokból, hogy a feltételek többségének kisebb jelentőséget tulajdonítottak, mint 2012-ben.

A legerősebben az önszabályozás sajtószabadságban betöltött szerepe csökkent. A szempontok jelentőségének csökkenése közepette viszont a médiatermékek magyar tulajdonlását számottevően fontosabbnak érezték a menedzserek, mint korábban. Megkockáztathatjuk azt a feltételezést, hogy a médiamenedzserek mintha jobban alkalmazkodtak volna a médiapolitikai környezethez, és a vélemények változását az okozta, hogy saját elvárásaikat a környezethez igazították.

2.3. A vélemények összevetése

A média működését közelről ismerő újságírók és médiamenedzserek a sajtószabadságot leginkább befolyásoló tényezőnek még mindig a politikai függetlenséget tekintik. A szakmai függetlenség jelentőségéről viszont eltérnek a vélemények. Az újságírók számára e kérdés egyre

fontosabbá válik, a médiamenedzserek véleménye viszont éppen fordított irányú, hiszen szerintük ezek a szempontok immáron kevésbé fontosak, mint 2012-ben voltak. Az eltérő irányú változás oka talán a hivatásgyakorlás különbségeiben rejlik. Lehetséges, hogy az újságírók úgy vélik, hogy a külső környezettel, a politikával szemben nincs más eszközük, mint a szakmai függetlenség megőrzése, erősítése. A médiamenedzserek számára viszont az újságírók szakmai függetlensége nem annyira fontos, ráadásul a függetlenséget akár az üzleti működést zavaró tényezőnek is tarthatják. Érdekes fejlemény, hogy a médiamenedzserek a politikai függetlenség mellett egyre fontosabbnak tekintik a médiatermékek magyar tulajdonlását.

3. A MÉDIA MŰKÖDÉSÉNEK MEGÍTÉLÉSE

A következőkben arra kerestük a választ, hogy az előző évhez képest a három csoport hogyan értékeli a média általános működését. Ezért olyan alapvető állításokat fogalmaztunk meg, amelyek meghatározzák a média állapotát, és megismerhetővé teszik a média működését. 2012-ben a viszonyítási pont az új médiaszabályozás volt, azaz arra kérdeztünk, hogy a szabályozás bevezetése óta az általunk felsorolt tényezők tekintetében mi és hogyan változott. Mivel az elmúlt egy évben nem történt ilyen meghatározó változás, külön viszonyítási pontot nem jelöltünk meg, hanem azt szeretnénk volna megtudni, hogy az idő múlásával érzékeltek-e változást a vizsgált csoportok. A menedzserek és az újságírók esetében ugyanazokat a kérdéseket tettük fel, a lakosság esetében viszont kevesebb kérdést, mivel úgy véltük, hogy bizonyos kérdések túlságosan szakmaiak. Az elemzésben mérleg-indexet alkalmazunk azért, hogy számszerűsítve mutassuk be a vélemények alakulását.

Hogyan változott? (romlott=-100 pont, nem változott=0 pont, javult=+100 pont)

	Újságíró			Médiamenedzser		
	2012.	2013.	Változás	2012	2013	Változás
a médiavállalkozások és a politikai pártok összefonódása	-60 pont	-83 pont	-23	-40 pont	-39 pont	+1pont
az újságírói munka megbecsültsége	-59 pont	-81 pont	-22	-49 pont	-41 pont	+8 pont
a közszolgálati médiaszolgáltatás minősége	-69 pont	-79 pont	-10	-16 pont	-4 pont	+12 pont
a médiavállalkozások működési feltételei	-65 pont	-77 pont	-12	-45 pont	-39 pont	+6 pont

az újságírói munka jogi feltételei	-67 pont	-70 pont	-3	-22 pont	-17 pont	+5 pont
a megjelenő vélemények sokszínűsége	-47 pont	-65 pont	-18	-15 pont	+2 pont	+17 pont
a médiahatóság működésének kiszámíthatósága	-50 pont	-50 pont	-	-24 pont	+15 pont	+39 pont
a gyermekekre ártalmas tartalmak mennyisége	8 pont	-18 pont	-26	+38 pont	+7 pont	-31 pont

3.1. Újságírók

Az újságírók egy kivételével valamennyi általunk felsorolt állítás esetében úgy érzékelték, hogy romlott a helyzet 2012 óta. A politika és a média összefonódásának megítélésében történt negatív irányú elmozdulás talán az újságíróknak a médiapiaci változásokkal kapcsolatos véleményét tükrözi. Az újságírói munka megbecsültségének ilyen erős gyengülésére (-22 pont) viszont nem számítottunk. Az okok talán a politikai és gazdasági nyomásgyakorlás percepciójának erősödésében, az állami hirdetések átláthatatlan rendszerében kereshetők. Elképzelhető, hogy minél inkább erősödik a nyomásgyakorlás érzése, annál inkább érzik úgy az újságírók, hogy a hivatásuk megbecsültsége, presztízse csökken.

3.2. Médiamedvezserek

A médiamedvezserek szerint az eltelt egy évben inkább javult a média általános helyzete, a kérdések egy részénél a javulás kismértékű, a másik felénél viszont jelentősnek mondható. A menedzserek véleménye szerint egyedül a gyermekekre ártalmas tartalmak mennyiségében történt negatív irányú változás. A változást talán a bulvár médiában dolgozók negatív véleménye okozta, mivel az ő véleményátlaguk negatív, a közéleti médiában dolgozóké viszont pozitív volt.

Pozitív változás leginkább a médiahatóság kiszámítható működésében történt, a változás mértéke itt 39 pont volt. Azt, hogy a menedzserek miért látják 2013-ban ennyivel jobbnak a hatóság működését, nem tudjuk. Lehetséges, hogy a hatóság jobban teljesített, mint korábban, és a menedzserek véleménye ezt tükrözi. De az is lehetséges, hogy a médiahatósággal szembeni negatív várakozások, illetőleg azok elmaradása miatt vélik úgy a menedzserek, hogy javulás történt. Rosszabbra számítottak, és mivel az nem következett be, így pozitív irányú folyamatként értelmezik a helyzetet.

3.3. Lakosság

Ugyan a sajtószabadság megítélése nem változott a közönség véleménye szerint, mégis azt láthatjuk, hogy a média működését egyöntetűen jobbnak ítélik, mint 2012-ben. Leginkább az újságírói munka megbecsültsége és a közszolgálati média minősége javult a közönség véleménye

szerint. Annak ellenére, hogy az újságírók saját megbecsültségüket kifejezetten rosszabbnak értékelik, a lakosság körében javulás mutatkozik.

Hogyan változott? (romlott=-100 pont, nem változott=0 pont, javult=+100 pont)

	2012.	2013.	Változás
az újságírói munka minősége, megbecsültsége	-24 pont	-15 pont	+9
a közszolgálati médiaszolgáltatás minősége	-14 pont	-5 pont	+9
a gyermekekre ártalmas tartalmak mennyisége	-12 pont	-5 pont	+7
a megjelenő vélemények sokszínűsége	-17 pont	-15 pont	+2
a médiavállalkozások és a politikai pártok összefonódása	-26 pont	-25 pont	+1

3.4. Vélemények összevetése

A három vizsgált csoport, az újságírók, illetve a médiamenedzserek és a közönség véleménye erősen eltér egymástól, hiszen az újságírók szerint a média helyzete jellemzően rosszabb, mint 2012-ben. A lakosság és a menedzserek szerint viszont kifejezetten jobb. Az eltérés természetesen magyarázható azzal, hogy az újságírók közelebbről látják a média működését, a közönség pedig láthatóvá teszi a problémákat, anomáliákat is. A lakosság ezzel szemben távolabbról szemléli az eseményeket, és nincs annyi információ birtokában. A menedzsereknél azonban nincsen szó erről. Náluk talán a vélemények polarizáltsága magyarázhatja a változást, mivel az adatok azt mutatják, hogy egyes médiamenedzserek mind a nyolc szempontnál romlás érzékeltek, míg mások minden szempontnál javulást.

4. A MÉDIÁRA NEHEZEDŐ POLITIKAI ÉS GAZDASÁGI NYOMÁS

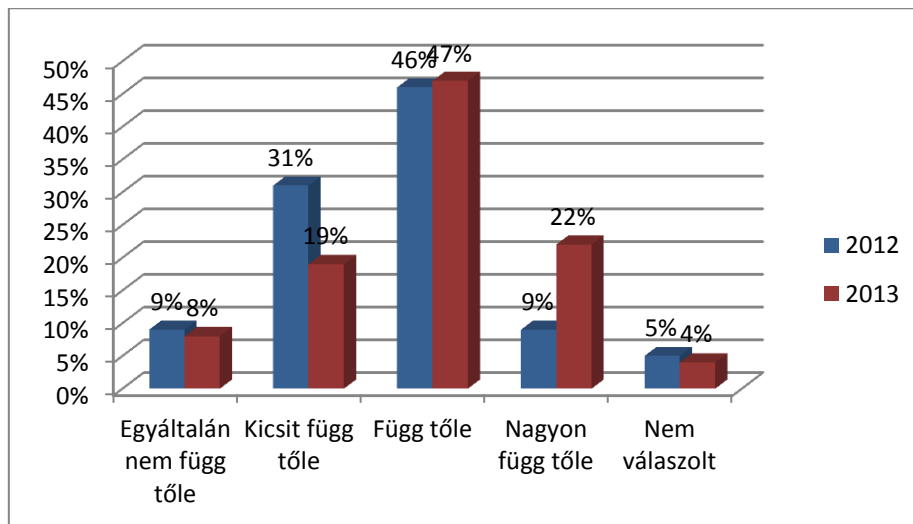
A politikai és gazdasági nyomásgyakorlás, azaz a média függetlensége a sajtószabadság alakulásának szempontjából talán a legmeghatározóbb terület. A szakma véleménye megegyezik abban, hogy a sajtószabadságot a médiára nehezedő gazdasági és politikai nyomás befolyásolja legerősebben. Így ebben a témakörben több kérdésre is kíváncsiak voltunk, mint például a nyomásgyakorlás mértékére, irányára, eszközeire, forrására, vagy éppen a nyomásgyakorlással kapcsolatos személyes tapasztalatokra. Arra nem vállalkoztunk, hogy a nyomásgyakorlás tekintetében pontos definíciót adjunk, ez ugyanis szinte lehetetlen feladat lenne, inkább azt szerettük volna feltárni, hogy a három vizsgált csoport mit és hogyan érzékel a médiára nehezedő nyomásgyakorlás jelenségéből.

4.1. Újságírók

Összességében megállapíthatjuk, hogy az újságírók a médiára nehezedő politikai, illetve gazdasági nyomásgyakorlás mértékét egyre erősebbnek érzik. A politika hatása azonban még mindig erősebbnek látszik, mint a gazdasági befolyás. Egyfajta kettőség olvasható ki az adatokból, hiszen az újságírók szerint a politika hatása erősebbnek tűnik a gazdaságénál, a nyomásgyakorlás eszközei között azonban mégis az állami hirdetési döntések szerepe a legjelentősebb. Lehetséges, hogy az állami hirdetésekre körüli transzparencia hiánya vezetett oda, hogy az újságíró erősnek látja az állami, azaz politikai befolyást, de azt is érzékeli, hogy a befolyás inkább közvetetten, gazdasági eszközök útján érvényesül.

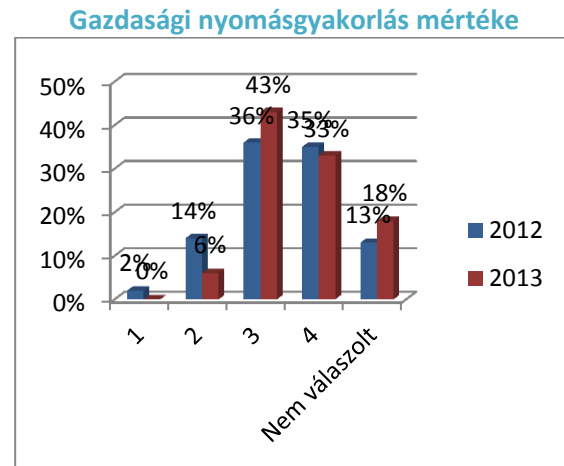
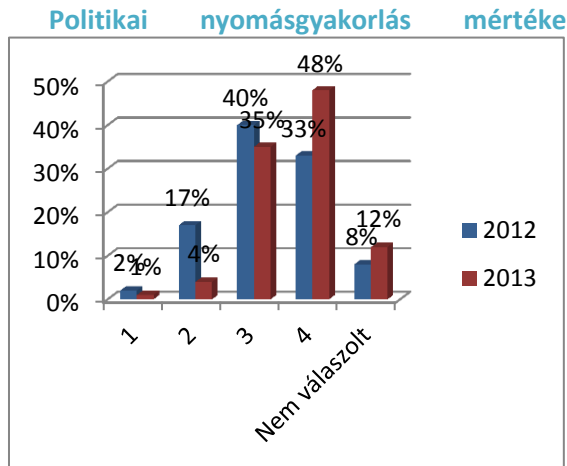
Az alábbi ábra azt mutatja, hogy 2013-ban 12%-kal csökkent azok aránya, akik szerint a munkahelyük pénzügyi háttere kicsit függ a politikától, viszont 13%-kal nőtt azok aránya, akik úgy látják, hogy a függés nagyon erős. Amíg 2012-ben a válaszadó újságíróknak csupán 55%-a értékelte úgy, hogy a munkahelyének pénzügyi háttere függ valamilyen módon (függ és nagyon függ értékek összesen) a politikától, addig ez az arány 2013-ra 69%-ra nőtt. A politikának a média pénzügyi hátterére vonatkozó befolyása tehát nőtt az újságírók szerint.

Mennyiben függ az Ön munkahelyének pénzügyi háttere a mindenkori politikától?

A médiára nehezedő politikai és gazdasági nyomásgyakorlás közül az újságírók a politikai jelleget értékelték rosszabbnak. 2012 óta majdnem 15 százalékponttal 48%-ra nőtt azok aránya, akik olyan erősnek vélik a politikai nyomást, hogy az már korlátozza a sajtószabadság érvényesülését. Bár az újságírók véleménye szerint a gazdasági nyomásgyakorlás mértéke is erősödött 2012 óta, a változás mégsem annyira jelentős, mint a politika esetében. A válaszadóknak továbbra is a 33%-a értékelte a gazdasági nyomásgyakorlás mértékét a sajtószabadságot veszélyeztető mértékűnek. Az egyértelműen látható az adatokból, hogy az újságírók úgy érzékelik, hogy mind a gazdasági, mind a politikai nyomásgyakorlás mértéke növekedett 2013-ban.

Ön szerint Magyarországon milyen mértékű a médiára gyakorolt nyomásgyakorlás?
(Az 1-es érték azt jelenti, hogy nincs nyomásgyakorlás, a 4-es érték pedig azt, hogy olyan erős a nyomásgyakorlás, hogy az korlátozza a sajtószabadság hazai érvényesülését.)

Érdekes, hogy mind a politikai, mind pedig a gazdasági nyomásgyakorlás esetében nőtt a nem válaszolók aránya 2013-ban. Ez jelentheti azt, hogy nem tudják megítélni a nyomásgyakorlás mértékét, de azt is, hogy valamilyen okból nem akarnak válaszolni a kérdésre.

4.1.1.A nyomásgyakorlás eszközei

A nyomásgyakorlás eszközeinek sorrendje az elmúlt két évben nem változott, inkább az egyes eszközöknek tulajdonított jelentőségben történt elmozdulás.

Milyen erős Ön szerint az alábbi eszközök szerepe a médiára gyakorolt nyomásgyakorlásban? (mérleg-index: nincs semmiféle szerepe a nyomásgyakorlásban=-100 pont, nagyon erős szerepe van=+100 pont)

	2012.	2013.	Változás
az állami hirdetési döntések (hirdetésmegvonás kritikus tartalom miatt, baráti tartalom jutalmazása)	+44 pont	+54 pont	+10
a politikusok közvetett nyomása, a főszerkesztőn, menedzsmenten keresztül az újságírókra	+28 pont	+36 pont	+8
a különböző médiahatósági döntések szerepe (bírságok, engedélyek, frekvenciaengedélyek)	+21 pont	+29 pont	+8
a hirdetőik közvetett a főszerkesztőn és a menedzsmenten keresztül gyakorolt befolyása	+26 pont	+27 pont	+1

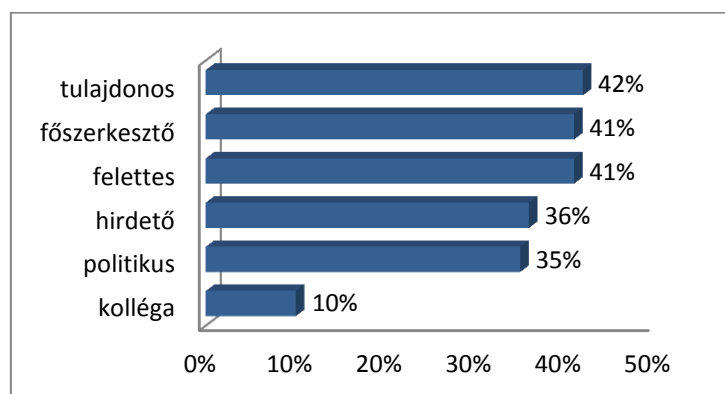
a magán hirdetői döntések (hirdetést megvonás kritikus tartalom miatt, baráti tartalom jutalmazása)	+9 pont	+19 pont	+10
a politikusok nyomása közvetlenül az újságírókra (telefonok, közvetlen kapcsolatok)	+4 pont	+7 pont	+3
a hirdetők közvetlen befolyása az újságírókra	-11 pont	-4 pont	+7

A gazdasági eszközök szerepe, még ha csak egy hajszálnyival is, de fontosabb lett, mint a politikai eszközöké. A lány cenzúra jelenlétét igazolhatja, hogy az újságírók szerint a nyomásgyakorlás területén az állami hirdetési döntések szerepe egyre fontosabb. Ugyancsak a pénzügyi eszközök jelentőségét támasztja alá az is, hogy a magánhirdetői döntések nyomásgyakorlásban betöltött szerepe a mérleg-index alapján tíz ponttal, a hirdetők közvetlen befolyása pedig 7 ponttal növekedett. A politikai eszközök közül a politikusok közvetett befolyása, illetve a médiahatóság döntéseinek, vagy inkább azok lehetőségének szerepe szintén növekedett.

4.1.2. A nyomásgyakorlás forrásai

Annak ellenére, hogy a médiát érő nyomás mértéke növekedett, illetve, hogy a válaszadók fele nyilatkozott úgy, hogy vele is előfordult, hogy érte politikai, vagy gazdasági befolyás a munkája során, nem igazán lehet beazonosítani azt, aki valamilyen módon hatni akar az újságíró munkájára. A következő táblázatban azt mutatjuk meg, hogy milyen mértékben forrásai a nyomásgyakorlásnak a felsorolt szereplők.

Kérjük, értékelje, hogy kitől és milyen mértékben érkezett a nyomásgyakorlás? (2013)

Három csoport különíthető el egymástól: a tulajdonos, főszerkesztő és a felettes. Ők a legjelentősebb forrásai a nyomásgyakorlásnak. A hirdető és a politikus utánuk következnek, nem sokkal elmaradva, és természetesen a közvetlen kolléga az, akitől a legkevésbé számíthat az újságíró nyomásgyakorlásra.

Amennyiben azokra szűkítjük a vizsgálatot, akik személyesen tapasztaltak politikai nyomásgyakorlást, akkor az arányok csak kevéssé változnak, de árnyaltabb képet kapunk. A

főszerkesztők és a tulajdonosok kerülnek az első csoportba, 55%-kal. A politikus és a felettes 50%-ban forrása a befolyásolásnak, a hirdető pedig csak 39%-ban.

4.1.3. Személyes tapasztalat

Változatlanul 50% körül mozog azoknak az aránya a teljes mintában, akik személyesen tapasztalták meg a politikai nyomásgyakorlást. A nyomásgyakorlás pedig ismételen inkább a szerkesztők felé irányult, viszont mindkét csoportban nőtt a személyes tapasztalatokkal rendelkezők aránya.

Ön személyesen tapasztalt-e újságírói munkája során politikai nyomásgyakorlást az elmúlt egy évben?

	2012	2013
Szerkesztő között	63%	67%
Újságíró között	51%	60%

A nyomtatott sajtóban dolgozó újságírók voltak a legerősebb politikai nyomásgyakorlásnak kitéve, 73%-uk személyesen is találkozott a politikai befolyásolás jelenségével. Ugyanakkor az online újságírók körében ez az arány sokkal alacsonyabb volt, mindössze 47%-uk tapasztalt politikai nyomásgyakorlást a munkája során.

Nemcsak a személyes tapasztalatokra, hanem a nyomásgyakorlás céljára is kíváncsiak voltunk. A politikai nyomásgyakorlás leggyakrabban (47%) ügyek elhallgatására irányult, legritkábban (28%) pedig nevek, termékek, cégek nevének kihagyására.

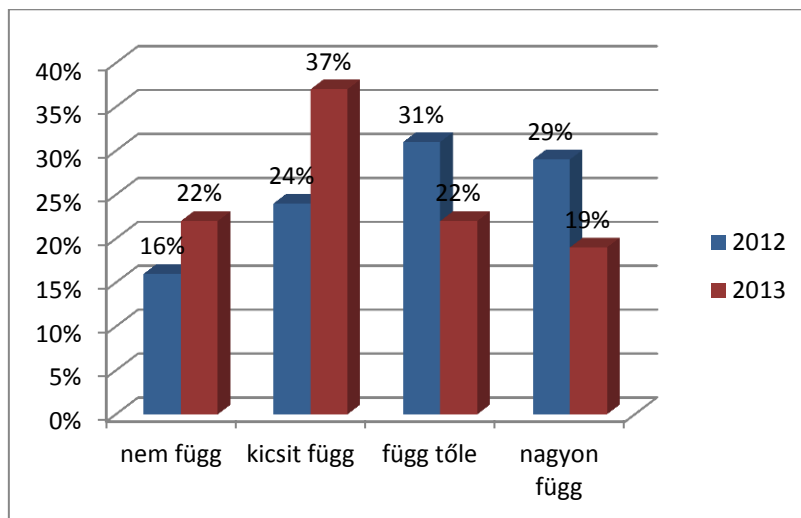
A 2012-es adatfelvétel eredményeiből okulva nemcsak a politikai, hanem a gazdasági nyomásgyakorlás személyes tapasztalataira is rákérdeztünk. A teljes minta 50%-a személyesen is tapasztalt már gazdasági nyomásgyakorlást a munkája során, a szerkesztők között 72% volt a személyes tapasztalatokkal rendelkezők aránya, az újságírók között csupán 52%.

A válaszok alapján a gazdasági nyomásgyakorlás célja igencsak sokféle, egyfelől a tartalom befolyásolására irányul, például a tulajdonosi-hirdetői érdekeket sértő, veszélyeztető témák elkerülése, a rejtett promóció megjelenítése, a hirdető pozitív színben való feltüntetése. Másfelől fenyegetéssel, a hirdetések megvonásának kilátásba helyezésével érvényesül. Az újságírókat a gazdasági nyomásgyakorlás közvetlenül egzisztenciális fenyegetés formájában is éri, mint a munka elvesztése, fizetésemelés elmaradása.

4.2. Médiamedvezserek

A menedzserek szerint javult a munkahelyük pénzügyi hátterének függése a mindenkori politikától, hiszen 2012-ben még 60% érzékelt függést (függ tőle és nagyon függ tőle összesen), 2013-ban ez az arány már csak 51%. Azok aránya, pedig akik szerint ez a függőségi viszony nagyon erős, 10 százalékponttal csökkent.

Mennyiben függ az Ön munkahelyének pénzügyi háttere a mindenkori politikától?

A sajtószabadság javuló megítélésével együtt a politikai és gazdasági nyomásgyakorlás mértékében is javulást érzektek a menedzserek. Jól látható, hogy a politikai nyomás esetében mind az erős, mind a legerősebb értéknél csökkent a válaszadók aránya 2012 óta, azaz egyre kevesebben érzékelnek politikai nyomást. A gazdasági nyomásgyakorlás esetében is a csökkent azok aránya, akik szerint nagyon erős a nyomásgyakorlás mértéke.

	Politikai nyomásgyakorlás mértéke		Gazdasági nyomásgyakorlás mértéke	
	2012	2013	2012	2013
Nincs nyomásgyakorlás	6%	20%	4%	9%
2	15%	20%	12%	24%
3	43%	35%	44%	42%
Legerősebb a nyomásgyakorlás	37%	26%	40%	24%

4.2.1. A nyomásgyakorlás eszközei

Valamennyi eszköz szerepe csökkent a menedzserek véleménye szerint, ennek oka vélhetően a nyomásgyakorlás mértékében érzett csökkenés lehet. A legerősebb hatást a hirdetőik közvetetten, a főszerkesztőn és a menedzsmenten keresztül gyakorolt befolyása, valamint a politikusok közvetett nyomása tekintetében érzékelték a megkérdezettek. Érdekes fejlemény, hogy a menedzserek éppen a gazdasági nyomásgyakorlás eszközei (állami és magán hirdetői döntések) esetében látták úgy, hogy szignifikáns mértékben csökkent a szerepük a nyomásgyakorlásban.

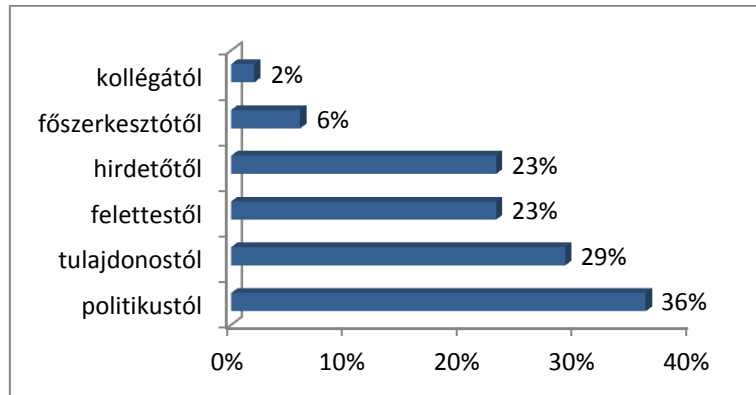
Milyen erős Ön szerint az alábbi eszközök szerepe a médiára gyakorolt nyomásgyakorlásban? (mérleg-index: nincs semmiféle szerepe a nyomásgyakorlásban=-100 pont, nagyon erős szerepe van=+100 pont)

	2012.	2013.
Az állami hirdetési döntések (hirdetést megvonás kritikus tartalom miatt, baráti tartalom jutalmazása).	+52 pont	-10 pont
A magán hirdetői döntések (hirdetést megvonás kritikus tartalom miatt, baráti tartalom jutalmazása).	+10 pont	-33 pont
A politikusok közvetett nyomása, a főszerkesztőn, menedzsmenten keresztül az újságírókra.	+39 pont	+9 pont
A politikusok nyomása közvetlenül az újságírókra (telefonok, közvetlen kapcsolatok)	+5 pont	-24 pont
A hirdetőik közvetlen befolyása az újságírókra.	-13 pont	-33 pont
A különböző médiahatósági döntések szerepe (bírságok, engedélyek, frekvenciaengedélyek).	+22 pont	+2 pont
A hirdetőik közvetett a főszerkesztőn és a menedzsmenten keresztül gyakorolt befolyása.	+26 pont	+10 pont

4.2.2. A nyomásgyakorlás forrásai

Csakúgy, mint az újságírónál itt is három csoportot tudunk megkülönböztetni, az első és legkevésbé fontos két forrás a kolléga és a főszerkesztő. Ez nyilvánvalóan a menedzserek médiavállalkozásokban betöltött szerepével, funkciójával magyarázható. A második csoport, akiknek ha nem is jelentősen, de azért van már szerepe a nyomásgyakorlásban, a hirdető és a felettes, de leginkább a tulajdonostól és a politikustól ered a nyomásgyakorlás.

Kérjük, értékelje, hogy kitől és milyen mértékben érkezett a nyomásgyakorlás? (2013)

Mindez arra enged következtetni, hogy a menedzserek talán azért érzik kisebbnek a nyomásgyakorlás eszközei közül az állami és magán hirdetői döntések szerepét, és a legerősebbnek a politikusok közvetett befolyását, mivel a nyomásgyakorlás a politikából és a tulajdonostól származik leginkább.

4.3. Lakosság

A politikai nyomásgyakorlás mértékében nem történt érdemi változás a lakosság megítélése szerint, az arányok nagyon hasonlóak mindkét évben.

Nyomásgyakorlás mértéke a politikai pártok irányából

(Az 1-es érték azt jelenti, hogy nincs nyomásgyakorlás, a 4-es érték pedig azt, hogy olyan erős a nyomásgyakorlás, hogy az korlátozza a sajtószabadság hazai érvényesülését.)

	2012	2013
1	3%	5%
2	9%	10%
3	33%	36%
4	44%	41%
Nem tudja	10%	7%

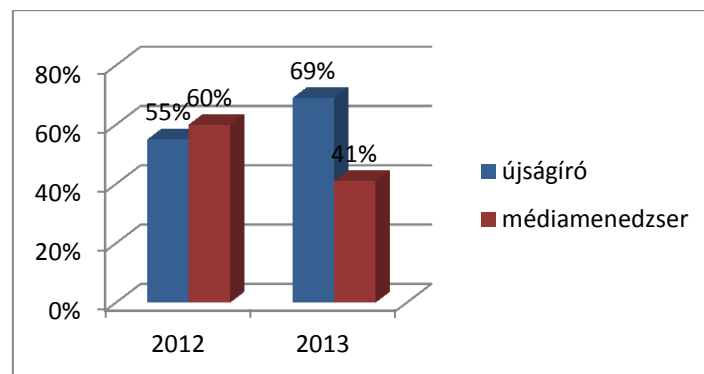
Ahogy a sajtószabadság-index esetében itt is a vélemények alakulásának legerősebb magyarázó tényezője a pártpreferencia. A Fidesz szavazóinak 20%-a látta úgy 2013-ban, hogy a médiára gyakorolt politikai nyomásgyakorlás mértéke nagyon erős, ez az arány az MSZP szavazói között 61% volt, a teljes lakossági mintában pedig 41%. Jól látható tehát, hogy a Fidesz szavazók között alulreprezentáltak azok, akik kritikusan vélekednek a médiára gyakorolt politikai nyomás mértékéről, az MSZP szavazói között pedig felülreprezentáltak.

4.4. Vélemények összevetése

A menedzserek és az újságírók véleménye eltér a politikai és gazdasági nyomásgyakorlás mértékében, az újságírók erősebbnek, a menedzserek gyengébbnek érzékelik azt. A véleménykülönbség összefügg a sajtószabadság-index alakulásával. A menedzserek jobbnak látják a sajtószabadság helyzetét, ezzel egyidejűleg a politikai és gazdasági nyomásgyakorlás mértékét is gyengébbnek érzik. Ezzel szemben az újságírók erősebbnek látják a nyomásgyakorlást és rosszabbnak ítélik meg a sajtószabadság helyzetét is.

Nemcsak abban más a két csoport véleménye, hogy mekkora a nyomásgyakorlás ereje, hanem abban is, hogy az eltelt egy évben milyen irányban változott a helyzet. A médiamenedzserek véleménye szerint mindkét esetben csökkent a nyomásgyakorlás mértéke, az újságírók szerint mindkét esetben nőtt, bár inkább a politikai befolyást érzik nagyobbak.

Azok aránya, akik szerint a munkahelyük pénzügyi háttere függ a mindenkori politikától

Jelentős a különbség a két csoport között abban is, ahogyan a munkahelyük pénzügyi hátterének politikai függőségét látják. Egyfelől az újságírók több mint kétharmada látja úgy, hogy a munkahelyük függ a politikától, míg a menedzsereknek kevesebb, mint fele érzi ugyanezt. Másfelől az eltelt egy évben ellentétes irányba mozogtak a vélemények, a menedzserek véleménye javult, az újságíróké romlott.

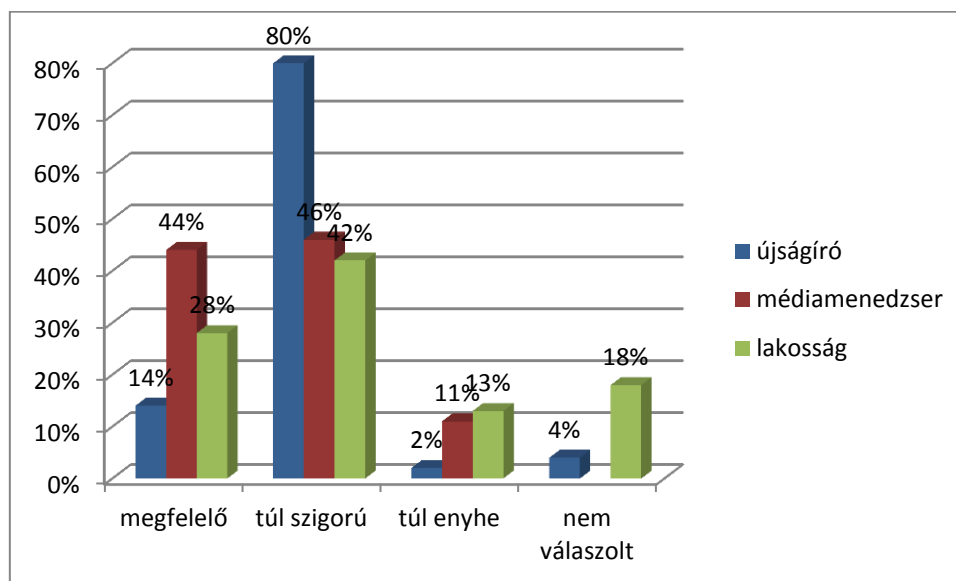
Érdekes adat továbbá, hogy a lakosság, azok tehát, akiknek nincs közvetlen információja, csak feltételezése a politikai nyomás mértékéről, rosszabbnak látja a helyzetet, mint a menedzserek. Amíg a lakosság 46%-a szerint nagyon erős a politikai nyomás a médiában, addig a menedzsereknél ez az arány 26%.

5. MÉDIASZABÁLYOZÁS

2012-ben alapvetően az új médiaszabályozás rendszerével, annak az újságírói munkára gyakorolt hatásaival kapcsolatos válaszokra voltunk kíváncsiak. A szabályozás rendszerének vizsgálata azonban értelmét veszítette 2013-ban, hiszen érdemi változás nem történt a szabályozásban, ezért több kérdést kihagytunk a kérdőívől. Mivel véleményünk szerint a média

működését és a sajtószabadság alakulását alapjaiban befolyásolja a jogszabályi környezet, így azt szeretnénk volna megtudni, hogy az újságírók, a médiamenedzserek és a lakosság véleménye szerint a média területén milyen mélységű szabályozásra lenne szükség. A kérdésünk tehát arra irányult, hogy a jelenlegi szabályozás megfelelő-e, vagy annál szigorúbb, vagy enyhébb normarendszer szükséges.

Milyen a médiaszabályozás jelenleg? (2013)

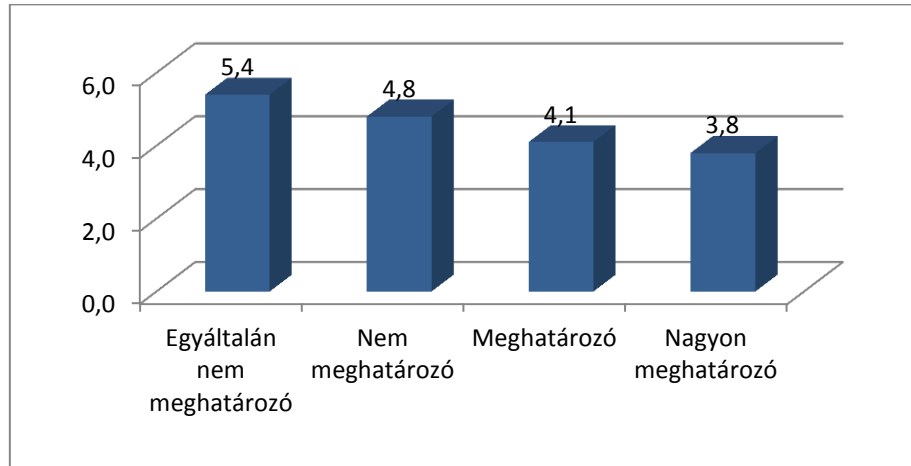
5.1. Újságírók

Az újságírók több mint háromnegyede szerint nem megfelelő a jelenlegi médiaszabályozás rendszere, úgy vélik, hogy túlszabályozott a média területe, és a jelenleginél kevesebb jogszabályi előírásra lenne szükség. A szabályozás és a sajtószabadság megítélése között erős a kapcsolat, hiszen azok az újságírók, akik szerint a jelenleg hatályos médiaszabályozás megfelelően biztosítja a média normális működését, 5,9-re értékelték a sajtószabadság helyzetét, míg azok, akik szerint kevesebb tiltásra és előírásra lenne szükség, rosszabbnak látják a sajtószabadság helyzetét (4,1).

A fenti markáns vélemény ellenére meglepő, hogy az újságíróknak csak kicsivel több mint fele (53%) véli úgy, hogy a médiaszabályozás befolyásolja a munkáját, viszont 30%-uk szerint a szabályozás egyáltalán nem meghatározó. A médiaszabályozásnak az újságírói munkára gyakorolt hatása elég stabilnak tűnik, hiszen 2012-höz képest az arányok szinte semmit sem változtak (akkor a minta 34%-a mondta azt, hogy a médiaszabályozás nincs hatással a munkájára, és 48%, hogy meghatározó).

Bár úgy látszik, mintha az újságírói tevékenység és a médiaszabályozás között nem lenne szoros kapcsolat, ha az adatok mögé nézünk, akkor azt tapasztaljuk, hogy a szabályozás munkára gyakorolt hatása és a sajtószabadság megítélése között van összefüggés.

**Mennyire meghatározó a munkája szempontjából a mindenkori médiaszabályozás? –
 Milyen a sajtószabadság helyzete jelenleg? (2013)**

A sajtószabadság megítélése fordítottan arányos azzal, hogy az újságíró mennyire tartja fontosnak a médiaszabályozás munkájára gyakorolt hatását. Akik szerint tehát a médiaszabályozás nem meghatározó, a sajtószabadság helyzetét kicsivel közepes fölé értékelték, akik viszont úgy vélték, hogy a szabályozás erősen hat a munkájukra, azok már inkább rossznak ítélték meg a sajtószabadság állapotát.

5.2. Médiamenedzserek

A menedzserek többsége (46%) szerint túl szigorú a jelenlegi médiaszabályozás, de nem sokkal marad el ettől azoknak a véleménye, akik szerint megfelelő (44%). Úgy tűnik, hogy a szabályozás szigorúsága összefügg a sajtószabadságról alkotott képpel, azok a menedzserek, akik szerint megfelelő a szabályozás az átlag (6,2) felett, 7-re értékelték a sajtószabadság helyzetét, azok viszont akik szerint túl szigorú átlag alattira 5,2-re.

5.3. Lakosság

Bár a közönség médiaszabályozásról alkotott véleménye sokkal polarizáltabb, mint az újságíróké, mégis itt is a legtöbben (42%) úgy gondolták, hogy kevesebb szabályozásra lenne szükség. A válaszok értékelését nehezíti, hogy a lakosság 35%-a úgy nyilatkozott, hogy egyáltalán nem tájékozott a médiával kapcsolatos jogszabályok területén, viszont csak 8%-a vélte magát nagyon tájékozottnak.

A pártpreferencia azonban itt is sokat magyaráz, a Fidesz szavazói felülreprezentáltak azok között, akik szerint megfelelő a média jelenlegi szabályozása, az MSZP szavazói viszont azok között felülreprezentáltak, akik szerint kevesebb tiltásra és előírásra lenne szükség.

Milyen médiaszabályozásra van szükség? (2013)

	Fidesz	MSZP
A tiltások és előírások se nem túl szigorúak, se nem túl enyhék, megfelelően biztosítják a média normális működését	42%	20%
A jelenleginél kevesebb jogszabályi tiltásra és előírásra van szükség.	29%	61%
A jelenleginél több jogszabályi tiltásra és előírásra van szükség.	15%	10%

A lakosság véleménye tehát kevésbé szakmai, mintsem politikai és összefügg a sajtószabadságról alkotott képpel. Azok, akik megfelelőnek látják a média szabályozását közepesnél kicsivel jobbra (5,6) értékelték a sajtószabadság helyzetét, akik szerint viszont kevesebb előírásra lenne szükség, azok 4,3-ra.

5.4. Vélemények összevetése

Az újságírók és a médiamenedzserek nagyon különbözően vélekednek a médiaszabályozásról. Amíg a menedzserek 46%-a szerint túl szigorú a szabályozás, azaz kevesebb tiltásra és előírásra lenne szükség, addig az újságíróknak a 80%-a gondolja ugyanezt. Azok között, akik szerint a szabályozás megfelelő, több mint háromszorosa az eltérés: harmadannyi újságíró véli megfelelőnek a jogszabályi kereteket, mint menedzser. Abban viszont egyezik a két csoport véleménye, hogy azok a menedzserek és újságírók, akik szerint túl szigorú a szabályozás rosszabbnak látják a sajtószabadság helyzetét is. A lakossági vélemények esetében is igaz, hogy akik szerint túl szigorú a szabályozás, azok kevésbé elégedettek a sajtószabadsággal, mint a többiek. A lakossági véleményeket azonban erősen befolyásolja a pártpreferencia.

6. A MÉDIA PLURALIZMUSA

Nem a médiában megjelenő konkrét tartalomról alkotott véleményekre voltunk kíváncsiak, hanem általában arra, hogy vannak-e elhallgatott jelenségek a magyar médiában. Mindhárom csoport esetében megkérdeztük ezért, hogy a magyar médiában vannak-e elhallgatott jelenségek, vagy pedig a sajtóban minden téma a valódi súlyához mérten jelenik meg.

A válaszok aránya egyik csoport esetében sem változott érdemben. Az újságírók és a menedzserek nagy többsége továbbra is úgy véli, hogy vannak elhallgatott jelenségek, érdekes viszont, hogy az újságírók kevesebben látják ilyen rossznak a médiatartalmakat, illetve, hogy a minta egy ötöde nem válaszolt a kérdésre.

Ön szerint a magyar médiában minden téma, jelenség a valódi súlyához mérten jelenik meg?

	Újságírók		Menedzserek		Lakosság	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Nem, vannak elhallgatott jelenségek.	77%	75%	96%	97%	80%	75%
Igen, a médiumok többségében így van.	6%	5%	4%	3%	13%	17%
Nem válaszolt	17%	20%	-	-	7%	8%

A lakosság véleménye sem változott számottevően, egy kicsivel csökkent azok aránya, akik szerint vannak elhallgatott jelenségek, és körülbelül ugyanennyivel nőtt azok aránya, akik szerint minden téma a valódi súlyához mérten jelenik meg. Ebben az esetben is erősen hat a pártpreferencia a lakossági vélemények alakulására: a Fidesz szavazóinak 56%-a szerint vannak elhallgatott jelenségek, ez az arány az MSZP szavazói között 83%.

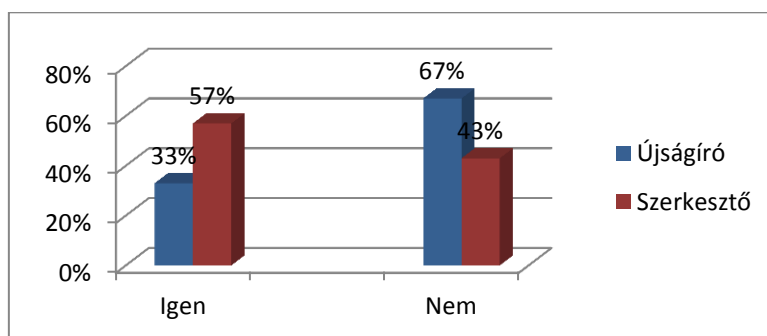
7. ÚJSÁGÍRÓI HIVATÁS

Fontosnak tartottuk, hogy az újságírók médiáról alkotott képe mellett megjelenjen az újságírói hivatás is, mint témakör. Azt szeretttük volna megtudni, hogy miként látják az újságírók a saját hivatásukat.

7.1. Öncenzúra

Amíg 2012-ben még a válaszadó újságíróknak „csak” 22%-a válaszolta, hogy újságírói munkája során már elhallgatott, vagy elferdített politikai, gazdasági tény, annak érdekében, hogy elkerüljön valamilyen hátrányos következményt, addig ez az arány 2013-ban már 34% volt. A sajtószabadság megítélése és az öncenzúra alkalmazása között lényegi az összefüggés, azok ugyanis, akik alkalmaztak öncenzúrát 3,7-re, azok pedig, akik nem 4,8-ra értékelték a sajtószabadság állapotát.

Előfordult-e már az újságírói gyakorlatában, hogy valamely politikai/gazdasági tény elhallgatott/elferdített, annak érdekében, hogy elkerüljön valamilyen hátrányos következményt? (2013)

Érdekes, hogy a szerkesztők majdnem kétszer akkora arányban alkalmaznak öncenzúrát, mint az újságírók. Ez összhangban van a politikai és a gazdasági nyomásgyakorlás feltárt módszereivel, a média befolyásolását célzó üzenetek ugyanis nem közvetlenül az újságírókhoz, hanem inkább a szerkesztőkhöz érkeznek.

Az öncenzúra úgy tűnik, hogy a nyomtatott sajtóban van jelen leginkább, az ott dolgozó újságírók 53%-a hallgatott el tényeket, hogy valamilyen hátrányos következményt elkerüljön. Az online sajtóban viszont a legkisebb azok aránya, akik öncenzúrát alkalmaznak (27%).

7.2. Hivatástudat, hivatásszeretet

Etikai, szakmai kérdésekben a válaszadó újságírók véleménye kifejezetten egységesnek mondható. Egyedül a tulajdonos korrupciós ügyeinek feltárása esetében láthatunk némileg nagyobb véleménybeli eltérést.

Helyesen cselekszik-e

	Igen	Nem
az az újságíró, aki az ügyészségi kihallgatáson sem nevezi meg azt a forrását, akitől az információt kapta?	92%	8%
az a főszerkesztő, aki lapjában beszámol a tulajdonos korrupciós ügyeiről, habár a munkaköri leírásában szerepel az a kitétel, hogy lojálisnak kell lennie a munkaadójához?	83%	17%
az az újságíró, akinek magánvállalkozása egy politikai honlapját üzemelteti?	9%	90%
az az újságíró, aki egy értékes információ fejében azt ígéri az ügyben érintett forrásának, hogy kedvező képben tünteti fel a cikkben?	7%	93%

Sokféle válasz érkezett arra a kérdésre, hogy mi az, amit az újságírói hivatásban szeret. A sok szempont mégis két kulcsfogalom köré csoportosítható, az egyik a függetlenség, a másik a véleményformálás. A függetlenség fogalma itt alapvetően nem szakmai függetlenséget, hanem a hivatásgyakorlás jellegét, annak a szabad, változatos és érdekes módját jelentette. Véleményformáláson pedig az információk összegyűjtését, az igazság keresését, konkrétan az írást és természetesen az írással elért hatás kiváltását értették az újságírók.

Örülne-e ha a gyermeke az újságírói hivatást választaná?

		Milyen a sajtószabadság helyzete?
Igen	43%	4,6
Nem	57%	4,1

Az újságírók kicsivel több, mint fele (57%) nem örülne annak, ha a gyermeke is ezt a hivatást választaná. A döntést nem befolyásolja sem az, hogy milyen médiumban dolgozik a válaszadó, sem a betöltött pozíciója. Azonban azoknak, akik alkalmaztak már öncenzúrát a 63%, azoknak, pedig akik személyesen tapasztaltak politikai nyomásgyakorlást a 60%-uk nem szeretné a gyermekét újságírói pályára küldeni. A negatív tapasztalatok összefüggnek a sajtószabadságról alkotott véleménnyel is: akik örülnének, ha a gyermekük is újságíró lenne, jobbnak érzékelik a sajtószabadság helyzetét, mint azok, akik nemmel válaszoltak.